

УДК 004.7:004.032.26

**DETERMINATION OF THE OPTIMAL ROUTE IN A SECURE
COMPUTER NETWORK USING A TWO-COLONIAL ANT ALGORITHM
ВИЗНАЧЕННЯ ОПТИМАЛЬНОГО МАРШРУТУ В ЗАХИЩЕНІЙ
КОМП'ЮТЕРНІЙ МЕРЕЖІ З ВИКОРИСТАННЯМ ДВОХКОЛОНІАЛЬНОГО
МУРАШИНОГО АЛГОРИТМУ**

Pakhomova V.N. / Пахомова В.М.

s.t.s., as.prof. / к.т.н., доц.

ORCID: 0000-0002-0022-099X

*Dnipro National University of Railway Transport named after Academician
V. Lazaryan, Ukraine, Dnipro, Lazaryan St., 2, 49010*

*Дніпровський національний університет залізничного транспорту імені академіка
В. Лазаряна, Україна, Дніпро, вул. Лазаряна, 2, 49010*

Opriatny A.A. / Оприятний А.О.

ORCID: 0000-0001-7145-9677

*Dnipro National University of Railway Transport named after Academician
V. Lazaryan, Ukraine, Dnipro, Lazaryan St., 2, 49010*

*Дніпровський національний університет залізничного транспорту імені академіка
В. Лазаряна, Україна, Дніпро, вул. Лазаряна, 2, 49010*

Анотація. У роботі пропонується методика визначення оптимального маршруту в захищеній комп'ютерній мережі інформаційно-телекомунікаційної системи залізничного транспорту на основі програмної моделі, що створена в Python з використанням двохколоніального мурашиного алгоритму, за наступними критеріями: загальною затримкою на маршрутизаторах та кількістю хопів, що складають маршрут.

Ключові слова: захищена комп'ютерна мережа, двохколоніальний мурашиний алгоритм, затримка на маршрутизаторах, кількість хопів.

Abstract. The paper proposes a method for determining the optimal route in a secure computer network of information and telecommunication system of railway transport based on a software model created in Python using a two-colonial ant algorithm, according to the following criteria: total delay on routers and the number of hops that make up the route.

Key words: secure computer network, ant algorithm, two-colonial, router, delay.

Вступ

Постановка проблеми. Відомо, що основу інформаційно-телекомунікаційної системи (ІТС) залізничного транспорту повинні складати захищені комп'ютерні мережі. Основним питанням при функціонуванні яких залишається організація маршрутизації, що досягається використанням відповідних протоколів, але реалізація яких в реальному часі викликає певні труднощі. Вирішення цього питання можливо: по-перше, при організації

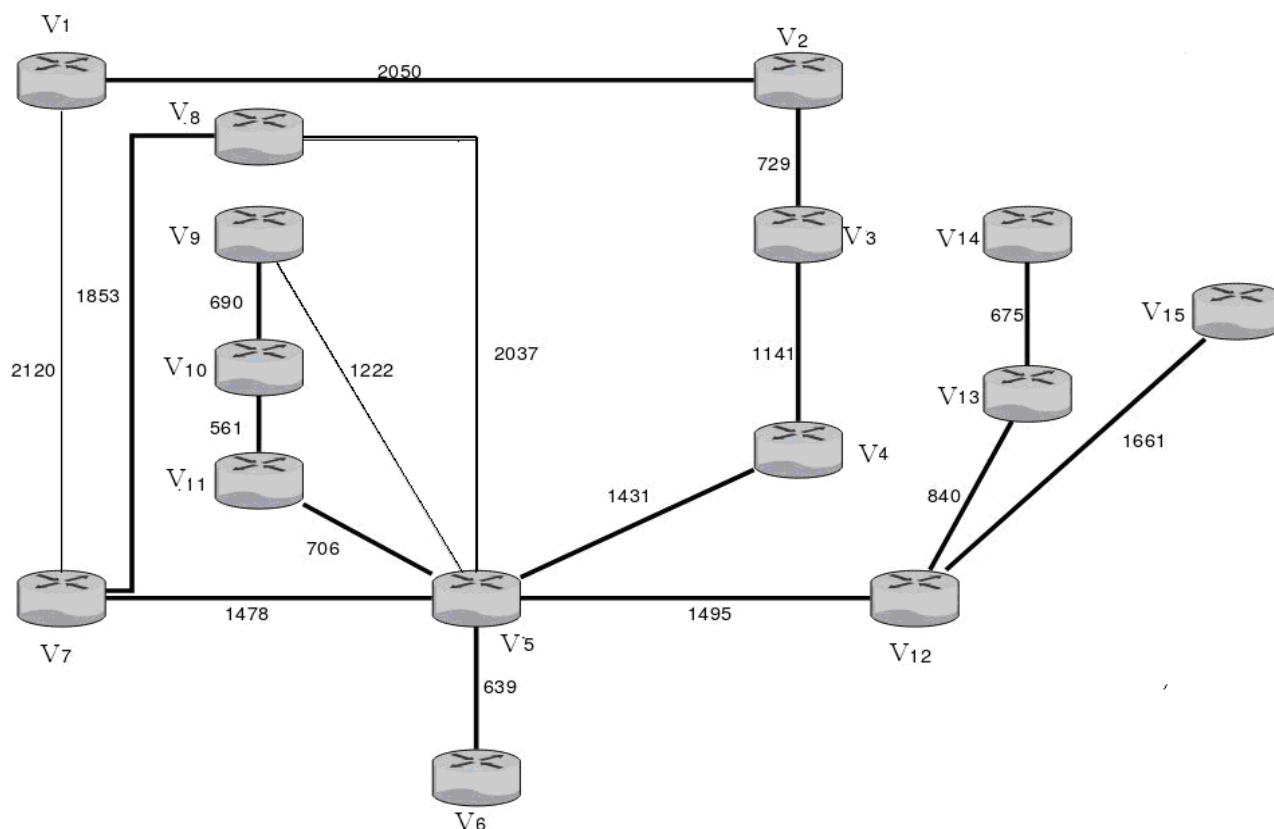
виявлення мережових атак на комп'ютерну мережу з використанням нейромережної технології; по-друге, при організації маршрутизації в захищеній комп'ютерній мережі з використанням мурашиного методу за різними критеріями, що потребує проведення відповідних досліджень.

Аналіз наукових досліджень. Мурашиний алгоритм запропонований доктором наук Марко Доріго [4]. У подальшому використанні мурашиного алгоритму для отримання розв'язку задач маршрутизації та дослідженням його параметрів займалися різні вчені. Так, наприклад, у роботі [3] Штовба С. Д. представив результати рішення задачі комівояжера для різних модифікацій мурашиного алгоритму. У роботі [1] Павленко А. І. та Титов Ю. П. представили результати дослідження деяких стратегій мурашиного алгоритму. У роботі [2] група авторів: Пахомова В. М.; Скабалланович Т. І.; Бондарева В. С. надали розв'язок задачі маршрутизації в ІТС залізничного транспорту з використанням мурашиного методу при передачі керуючих повідомлень, що потребує побудови мінімального кістякового дерева. Але найчастіше необхідно визначити оптимальний маршрут між заданими вузлами мережі ІТС.

Метою роботи є розробка методики визначення оптимального маршруту в захищеній комп'ютерній мережі ІТС залізничного транспорту на основі використання двохколоніального мурашиного алгоритму.

Постановка задачі

Захищену комп'ютерну мережу, що лежить в основі ІТС залізничного транспорту, можна представити як зважений граф $G(V, W)$, де V – множина вершин графа, кількість яких дорівнює B , причому кожна вершина моделює собою вузол (маршрутизатор) мережі; W – множина ребер графа, кожне ребро моделює зв'язок між вузлами, кількість ребер графа дорівнює M . Розглянемо фрагмент такої мережі, що зображений на рис. 1 ($B = 15$, $M = 17$). Кожному ребру графа присвоєна певна вага t_{ij} (час затримки на маршрутизаторі під час передачі даних від i до j -го маршрутизатора мережі, мкс). Необхідно визначити оптимальний маршрут між заданими маршрутизаторами захищеної комп'ютерної мережі.

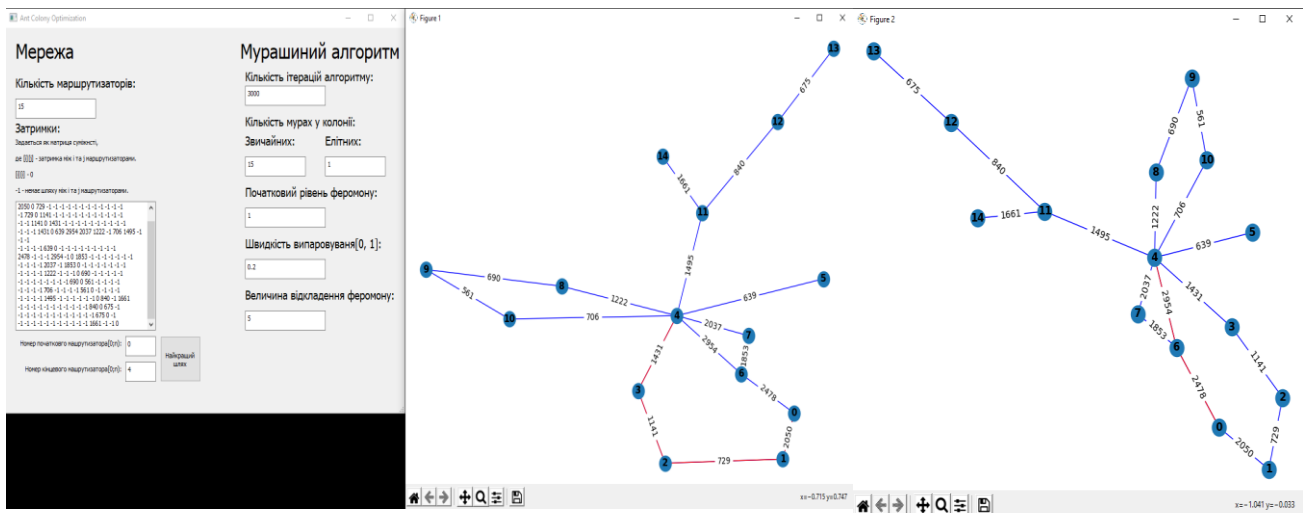
Рис. 1. Граф з'єднань маршрутизаторів комп'ютерної мережі

Авторська розробка

Характеристика розробленої програмної моделі «Two-ACO»

Програмна модель «Two-ACO» написана на мові Python з використанням фреймворку для віконних інтерфейсів Qt, а також бібліотек NetworkX та Matplotlib для відображення графів на екран та визначення оптимального маршруту в мережі. У програмі створені класи: *NetworkX*, що дозволяє представляти мережу як граф, та *ACO (Ant Colony Optimization)* для роботи з алгоритмом мурашиної оптимізації. *Вхідні параметри моделі*: кількість маршрутизаторів; матриця суміжності мережі; кількість ітерацій; кількість мурах; кількість елітних мурах; початковий рівень феромону; коефіцієнт випаровування; параметр для регулювання величини відкладення феромону. *Результати роботи моделі* подаються у вигляді графів (*Figure1, Figure2*) із зображенням на них оптимальних шляхів: за критерієм сумарної затримки на маршрутизаторах (для першої колонії мурах) та кількістю хопів (для другої колонії мурах). *Обмеження, що накладаються на програмну модель*: коефіцієнт випаровування приймає значення між 0 та 1 (включно).

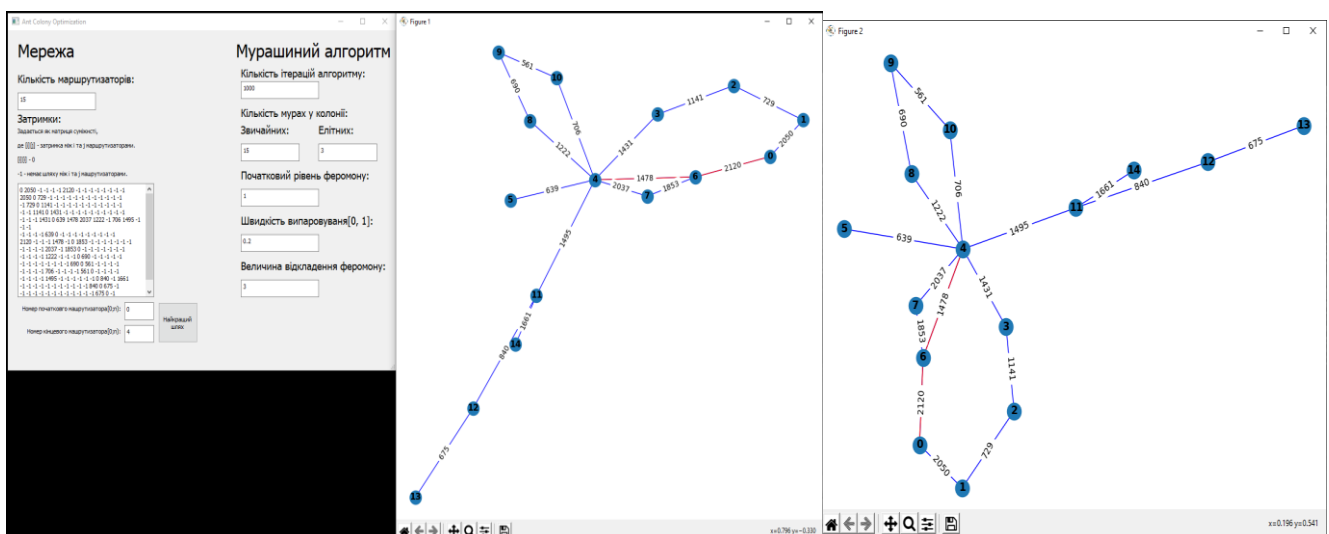
Перший можливий випадок. При значеннях затримок, які вказані на рис.1, програмна модель «Two-ACO» між вершинами 0 та 4 надала оптимальні маршрути (рис. 2): $V0 \rightarrow V6 \rightarrow V4 = 2120 + 1478 = 3598$ мкс (*Figure1* за першим критерієм); $V0 \rightarrow V6 \rightarrow 4 = 2$ (*Figure2* за другим критерієм), при цьому сумарне значення затримок співпадає та складає 3598 мкс.

Рис. 2. Визначення на програмній моделі оптимального маршруту за різними критерієм (при початкових значеннях затримок)

Авторська розробка

Другий можливий випадок. Проведемо запуск програмної моделі зі зміною значень затримок ($V0 \rightarrow V6 = 2478$ мкс, $V6 \rightarrow V4 = 2954$ мкс), рис. 3.

Рис. 3. Визначення на програмній моделі оптимального маршруту за різними критеріями (при зміні значень затримок)

Авторська розробка

У даному випадку програмна модель «Two-ACO» між вершинами 0 та 4 надає вже інший оптимальний маршрут (див. рис. 3): $V_0 \rightarrow V_1 \rightarrow V_2 \rightarrow V_3 \rightarrow V_4 = 2050 + 729 + 1141 + 1431 = 5351$ мкс (*Figure1* за першим критерієм); але $V_0 \rightarrow V_6 \rightarrow V_4 = 2$ (*Figure2* за другим критерієм), при цьому сумарне значення затримок дорівнює $2478 + 2954 = 5432$ мкс, що перевершує попереднє.

Висновки

Для визначення оптимального маршруту в захищеній комп'ютерній мережі ІТС залізничного транспорту за мурашиним алгоритмом елітної стратегії створена на Python програмна модель «Two-ACO», вхідні параметри якої: кількість маршрутизаторів; затримки на них; та параметри мурашиного алгоритму. У якості результатів програмна модель «Two-ACO» надає оптимальні маршрути за наступними критеріями: загальною затримкою на маршрутизаторах (на основі першої колонії мурах) та кількістю хопів, що складають маршрут (на основі другої колонії мурах).

Література

1. Павленко А.И., Титов Ю.П. Сравнительный анализ модифицированных методов муравьиных колоний // Прикладная информатика. 2012. № 4(40). С. 100-112.
2. Пахомова В.М., Скабалланович Т.І., Бондарева В.С. Визначення маршрутів в комп'ютерній мережі залізничного транспорту на основі мурашиного алгоритму. Chapter 13, pp. 151-158. DOI: 10.30888/978-3-9821783-5-6.2020-01-03-039 // Erbe der europäischen wissenschaft: technik und technologie, informatik, sicherheit, verkehr, architektur. Monographische Reihe «Europäischen wissenschaft». Buch 2. Teil 3. 2020, Karlsruhe, Germany.
3. Штовба С. Д. Муравьиные алгоритмы // Exponenta Pro. Математика в приложениях. 2003. № 4. С. 70-75.
4. Dorigo M., Gambardella L. M. Ant Colony System: A Cooperative Learning Approach to the Traveling Salesman Problem // IEEE Trans. on Evolutionary Computation. 1997. Vol. 1. Iss. 1. pp. 53-66. DOI: 10.1109/4235.585892.